

Talousarvion laadintaohje ja talousarviokehys vuoden 2026 talousarvioksi

Kunnanhallitus 06.10.2025 § 130
81/02.02.00/2025

Kuntien talousarviosta ja -suunnitelmasta säädetään kuntalain 110 §:ssä. Kuntalain mukaan: *"valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.*

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien."

Talousarviokehyksessä kunnanhallitus määrittelee reunaehdot lautakunnille ja vastuualuejohtajille talousarvion tekemiseksi. Reunaehdot perustuvat Kuntaliiton vero- ja valtionosuus ennusteisiin seuraavan vuoden tulojen osalta, sekä arvioihin toiminnan ja talouden kehityksestä sekä toiminnallisista muutoksista. Talousarvioprosessi etenee talousarvion laadintaohjeen mukaisesti ja vastuualuejohtajat vastaavat siitä, että toimialueiden käyttötalouden talousarvioehdotus valmistuu ja se käsitellään lautakunnissa loka-marraskuun taitteessa niin, että valmis esitys ehtii joulukuussa kunnanhallitukseen ja valtuustoon.

Punkalaitumen vuoden 2026 talousarviokehysten taustaoletukset

Tuloarvioon vaikuttavat taustatekijät:

- Väestön oletetaan vähenevän 1,3 % vuosivauhdilla vuosina 2026-2028. Lapsissa, nuorissa ja työikäisissä oletetaan supistumista ja kasvua oletetaan olevan vain ikäihmisissä (+65).
- Väestön supistuminen ja sen painottuminen lapsiin ja nuoriin ikäkategorioiden vaikuttaa kunnan valtionosuuksiin. Nykyisessä valtionosuusjärjestelmässä kunnat saavat eniten valtionosuutta nimenomaan lapsista ja nuorista. Valtionosuus vähenee 26 300 euroa suhteessa TA2025.
- Väestön supistuminen vaikuttaa myös kunnallisveron arvioituun kehitykseen. Verotulot kasvavat vain 20 000 euroa suhteessa TA2025. Verotulojen kasvu perustuu tuloveron, yhteisöveron ja kiinteistöveron osalta Kuntaliiton syyskuussa julkaistuun ennusteeseen. Verotuloarviossa ei ole muutoksia veroprosenteissa.

Menoarvioon vaikuttavat taustatekijät:

- Väestön supistuminen nostaa palveluiden yksikköhintaa.
- Inflaation on arviotu olevan 1,6 %
- Kuntien peruspalveluiden kustannusindeksi kasvaa 3,2 %.
- Henkilöstökustannusten arvioidaan kasvavan 3,2 % suhteessa TA2025 kustannuksiin.

Kehyslaskemissa tulee huomioidaan mm. nämä taustatekijät:

- teknisen ja hallinnon yhteistoimintamenettelyiden tuomat säästöt,
- Haukankosken kiinteistöstä luopuminen,
- Pakarin kiinteistön vuokratulojen loppuminen,
- terveysaseman, palolaitoksen ja Saimi-kodin uudet vuokrasopimukset.

Tuloslaskelma vuosille 2026-2028 toteutuisi seuraavasti, jos lautakuntien toimintakatteet saadaan pysymään TA2025 tasolla myös tulevina vuosina:

TULOSLASKELMA 2024 - 2028 (ulkoinen)					
	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Toimintatuotot	2 124 980	1 676 500	1 680 000	1 680 000	1 680 000
Toimintakulut	-9 366 368	-9 878 700	-9 880 000	-9 880 000	-9 880 000
TOIMINTAKATE	-7 241 388	-8 202 200	-8 200 000	-8 200 000	-8 200 000
Verotulot	5 123 511	5 516 000	5 536 000	5 542 000	5 691 000
Kunnallisvero	3 950 473	4 312 000	4 288 000	4 266 000	4 390 000
Kiinteistövero	726 166	774 000	771 000	771 000	771 000
Yhteisövero	446 872	430 000	477 000	505 000	530 000
Valtionosuudet	3 416 120	3 584 700	3 558 400	3 558 400	3 558 400
Verotulomenetyksen korv.	628 812	526 800	560 200	560 200	560 200
Peruspalveluiden vo	1 095 621	1 320 000	1 159 500	1 159 500	1 159 500
Verotuloihin perustuva vo	1 560 516	1 666 700	1 699 300	1 699 300	1 699 300
Opetus ja kulttuuri vo	71 171	71 200	139 400	139 400	139 400
Rahoitustulot ja -menot	-91 153	-74 500	-76 000	-91 000	-65 700
Korkotulot	78 316	60 000	20 000	0	0
Muut rahoitustulot	7 539	7 000	7 000	7 000	7 000
Korkomenot	-170 982	-140 500	-97 000	-92 000	-66 700
Muut rahoitusmenot	-6 026	-1 000	-6 000	-6 000	-6 000
VUOSIKATE	1 207 089	824 000	818 400	809 400	983 700
Poistot ja arvonalent.					
Suunn. muk. poistot	-1 230 878	-1 172 600	-1 089 000	-1 385 300	-1 249 700
TILIKAUDEN TULOS	-23 789	-348 600	-270 600	-575 900	-266 000
Poistoeron +/-	33 671	27 100	25 800	24 700	23 700
TILIKAUDEN YLI-/ ALIJ.	9 883	-321 500	-244 800	-551 200	-242 300

Vuoden 2026 tulos on kehyslaskelmassa -244 800 euroa.

Verotulot, valtionosuudet ja rahoituskate ovat 7 800 euroa vähemmän kuin TA 2025, joten lautakuntien on löydettävä säästöjä omilta toimialoiltaan. Lautakuntien toimintakatteet eivät saisi kasvaa TA2025 tai muuten tilikauden alijäämää lisääntyä.

Nykymenolla Suomen velkataso on lähenemässä 90 prosenttia bruttokansantuotteesta, mikä väistämättä tarkoittaa sitä, ettei valtionosuudet kunnille ole ainakaan nousemassa. Tulevien vuosien investointitarpeet, niiden tuoma paine vuosikatteen vahvistamiselle sekä yleisesti epävarmat talousnäkymät tarkoittavat, että toimialoilla tulee hillitä menokasvua. Suunnitelmakauden alijäämät lisääntyvät huomattavasti, jos ei

henkilöstökulujen palkkamenojen, peruspalveluiden kustannusindeksien ja inflaation vaikutuksien erotusta pystytään leikkaamaan toiminnoista. Samoin Kanteenmaan runkovesilinjan uusiminen nostaa poistoja huomattavasti vuodesta 2027 eteenpäin. Suunnitelmakaudella tämä tarkoittaa jopa rakenteellisten muutoksien läpivientiä, pelkällä ns. juustohöylällä leikkaaminen ei enää riitä. Yksiköiden tulee varautua taloussuunnitelmakaudella eteen tuleviin sopeuttamistarpeisiin.

Toimintakatteita olisi hyvä leikata erityisesti perusopetuksesta ja lukiosta, koska siellä oppilasmäärä on pienentynyt ja palvelun yksikköhinta on karkaamassa käsistä. Varhaiskasvatuksessa on lasten hoidontarvetta jopa vähän enemmän kuin TA2025 laadittaessa. Tulevat eläköitymiset antavat mahdollisuuden toimintakatteiden pienentämiseen, joten erityisiä säästöjä ei tarvitse hakea. Kasvatuksen ja opetuksen synergiahyötyjä yhteisillä resursseilla tulee pohtia. Teknisessä ja hallinnon toiminta-alueella on yhteistoimintaneuvotteluiden myötä onnistuttu löytämään säästöjä, eikä siellä ole tulossa toimintakatteiden ylityksiä. Vesihuollon toimintatuottoja tulee lisätä ja käyttökuluja leikata, koska se on viime vuosina ollut raskaasti tappiollista.

Toimintakatteiksi sallitaan lautakunnittain / toimialueittain taulukossa esitetyt katteet. Mikäli lautakunnat esittävät kehyksen ylittäviä menolisäyksiä, lautakunnan tulee esittää vastaava tulonlisäys tai tehostamiskeino, jotta lautakunnan netto pysyy raamin mukaisena. Kaikkien menolisäysten tulee olla edellisen ohella strategian kautta perusteltuja. Investointien osalta tärkein hanke on Kanteenmaan runkovesilinjan saneeraus, joka toteutetaan kassavaroilla. Muutoin investoinnit tulisi pitää minimissään, ettei niitä varten jouduttaisi nostamaan lisälainaa.

Mahdollisten uusien vakanssien perustaminen tulee perustella strategian ja vaikuttavuuden kautta, sekä pohtia vaihtoehdot tavoitteiden saavuttamiseksi ilman uusia rekrytointeja. Esimerkiksi vakanssiesitykset tulee arvioida määräaikaisina, hankerahoituksella tai seudullisina yhteisrekrytointeina. Lisäksi lautakuntien tulee dokumentoidusti eritellä vuoden 2026 loppuun päättyvät määräaikaiset vakanssit ja tehdä näiden osalta tarkastelu tehtävän hoitamisen vaihtoehtoisista tavoista. Myös sijaisten käyttöä tulee supistaa ja järjestää sijaisuus ensisijaisesti olemassa olevilla resursseilla.

Vastuualueen johtajat ja toimialojen tehtäväaluejohtajat käyvät edellä mainitun valmistelun pohjalta talousarviokeskustelun. Talousarviokeskustelua varten tehtäväaluejohtajat koostavat lautakuntatasoisen kirjallisen yhteenvedon palveluiden toiminnallisista ja taloudellisista muutoksista verrattuna vuoden 2025 talousarvioon. Toiminnalliset tavoitteet tulee pohjautua voimassa olevaan lainsäädäntöön, kuntastrategiaan ja hyvinvointiohjelmaan. Erityisiin painopistealueisiin saatavia ulkopuolisia hankerahoituksia tulee aktiivisesti hakea ja kirjata osaksi talousarviota. Testamenttilahjoitusrahastoja on mahdollista käyttää elämänlaadun tehtäväalueella kunhan ne ovat siihen toimintaan tarkoitettuja.

Vastuualueen johtaja vastaa siitä, ettei toimintakatteet ylittyisi. Mikäli toimintakatteet ylittyvät, esittelee hän lautakunnassa vaihtoehtoisia säästökeinoja. Lautakunnat käsittelevät myös oman toimintansa investoinnit. Lautakunnat lähettävät talousarvioesitykset kunnanhallitukselle ja edelleen valtuustoon. Kunnanhallitus käsittelee lopullisen talousarvioesityksen 1.12.2025 ja valtuusto 15.12.2025.

Talousarvion 2026 laadintaa varten kunnanhallitus ohjeistaa, että hallintokunnat pyrkivät euromääräisesti samaan kuin vuonna 2025 on ollut.

Palkat nousevat noin 3,2 %, joten tämä nousu tulee huomioida hallintokunnissa säästämällä se jostain muualta. Talousarvio laaditaan sadan euron tarkkuudella.

Alustavaksi ohjeelliseksi lautakuntakohtaiseksi raamiksi ehdotetaan seuraavaa, jotta toimialojen/lautakuntien talousarviotyö voidaan aloittaa:

TOIMINTAKATE	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Vaalit	-3 053	-17 600	0	-4 000	0
Tarkastustoiminta	-7 271	-8 800	-8 500	-8 500	-8 500
Hallinto	-528 188	-612 300	-612 000	-612 000	-616 000
Elinvoiman	-380 430	-610 700	-610 500	-610 500	-610 500
Elämänlaatu	-836 813	-897 000	-897 000	-893 000	-893 000
HALLINTO	-1 755 755	-2 146 400	-2 128 000	-2 128 000	-2 128 000
Varhaiskasvatus	-1 001 010	-1 057 000	-1 057 000	-1 057 000	-1 057 000
Perusopetus	-3 692 043	-3 923 700	-3 900 000	-3 900 000	-3 900 000
Lukio-opetus	-834 758	-816 300	-816 000	-816 000	-816 000
KASVATUS JA OPETUS	-5 527 811	-5 797 000	-5 773 000	-5 773 000	-5 773 000
Tekninen hallinto	-38 720	-151 400	-151 000	-151 000	-151 000
Yhdyskuntatekniikka	316 396	185 100	185 000	185 000	185 000
Vesihuolto	-312 938	-295 400	-283 000	-283 000	-283 000
TEKNINEN	42 178	-261 700	-249 000	-249 000	-249 000
KUNTA YHTEENSÄ	-7 241 388	-8 205 100	-8 150 000	-8 150 000	-8 150 000

Valmistelija	hallintojohtaja ja kunnanjohtaja
Lisätietoja	kunnanjohtaja Tiina Pelkonen, puh. 044 459 7001.
Esittelijä	kunnanjohtaja
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää hyväksyä esittelytekstin mukaisen talousarvion 2026 -laadintaohjeen ja, että kunnan ja lautakuntien talousarvion 2026 valmistelun kehys on esittelytekstin taulukoissa esitetyn mukainen. Kunnanhallitus lähettää päätöksen kasvatus- ja opetuslautakunnalle sekä tekniselle lautakunnalle tiedoksi ja valmisteluun.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.